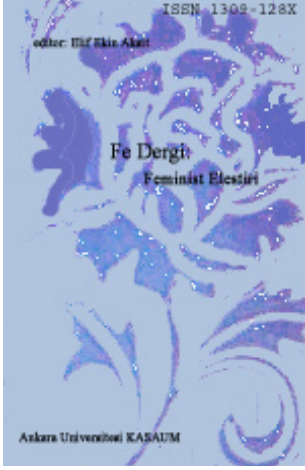

Yayımlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara

Fe Dergi: Feminist Eleştiri Cilt 9, Sayı 2
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
<http://cins.ankara.edu.tr/>

**Yönetişim Feminizmi Ekseninde Feminist Politika:
Kadın Dayanışma Vakfı Örneği**
Beril Uğuz

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 27 Aralık 2016

DOI: 10.1501/Fe0001_0000000187

Bu makaleyi alıntılar için Beril Uğuz, “Yönetişim Feminizmi Ekseninde Feminist Politika: Kadın Dayanışma Vakfı Örneği” *Fe Dergi* 9, no. 2 (2017), 44-58.

URL: http://cins.ankara.edu.tr/18_4.pdf

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

Yönetişim Feminizmi Ekseninde Feminist Politika: Kadın Dayanışma Vakfı Örneği

Beril Uğuz*

Bu çalışmada Sivil Toplum Kuruluşu (STK), devlet ve feminizm arasındaki ilişki; “yönetişim feminizmi” kavramı çerçevesinde ele alınmıştır. Feminist STK’lar açısından yönetim feminizmi stratejisinin feminist politika yürütmede işe yararlılığı fırsatlar ve riskler açısından tartışılmış; bu kavramı açıklığa kavuşturmada küreselleşme, toplumsal cinsiyet anaakımlaştırması ve femokratik yönetim kavramlarından faydalanılmıştır. Yönetişim feminizmi stratejisinde potansiyel risk ve fırsatları tartışabilmek için, STK ve devlet ilişkisi finansal ve politik açılardan ele alınmıştır. Devlet finansmanı ve/ya diğer resmi kaynaklardan (Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar veya elçilikler) gelen fonların STK’ların kuruluş hedeflerini gerçekleştirmelerinde ve ilkelerine uygun hareket etmelerinde ne derece etkili oldukları sorgulanmıştır. STK’ların ne derece politika içerisinde yer aldıkları veya almaları gerektiği tartışılmıştır. Tüm bu kavram ve bağlamlar dahilinde feminist bir STK örneği olarak Ankara’da bulunan Kadın Dayanışma Vakfı incelenmiştir. Vakfın devlet ve diğer resmi kurumlarla olan ilişkilerinde finansal anlamda yaşadığı zorluk ve deneyimler tartışılarak kuruluşundan günümüze kadar yaptığı çalışmalar söz konusu kavram ve tartışmalar üzerinden merceğe alınmıştır.

Anahtar kelimeler: STK, yönetim feminizmi, küresel feminizm, feminizmin STK’laşması, femokratik yönetim, feminist politika, insan ticareti, kadına yönelik şiddet, kadın sığınacağı.

Feminist Policy on the axis of Governance Feminism: The Foundation for Women's Solidarity as an Example

In this study, the relationship between civil society organization (CSO), state and feminism; has been addressed within the framework of the “governance feminism” concept. In terms of feminist NGOs, the usefulness of the “governance feminism strategy” to feminist policy has been discussed in terms of opportunities and risks, and the concepts of globalization, gender mainstreaming and femocratic governance have been utilized in clarifying this concept. In order to discuss potential risks and opportunities in the governance feminist strategy, the relation between CSO and state is discussed in terms of financial and political perspectives. Whether external funds from either state or other official resources (International organizations such as European Union and United Nations, or embassies) are influential in order for CSOs to realize their organizational aims and move in accordance with their principles, is analysed. The question of to what extent should CSOs take position in policy is viewed. Within all the context and concepts, Women’s Solidarity Organization in Ankara is focused as an example of a feminist CSO. Women’s Solidarity Organization’s experiences and financial difficulties in relation with state and other official organizations, and other works of the organization are reviewed over these concepts and discussions.

Key Words: CSO, governance feminism, global feminism, ngo-ization of feminism, femocratic governance, feminist policy, human trafficking, violence against women, women’s shelter.

Giriş

Feminist yöntem tarihsel olarak kadınların erkeklerle eşit olmadığı görüşünden hareket eder. Feminizm, kadınların deneyimlerini içeriden görerek, özelliklerini geliştirerek, eril iktidarın zaptedilmezliği ve yaygınlığıyla yüzleşerek ve tüm kadınları içine alacak şekilde kadınların içinde buldukları koşulları acımasızca eleştirerek değişim için stratejiler yaratmış, işe önce bilinç yükseltmeyle başlamıştır (Mackinnon 1989). Günümüzde artık

*Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı

feminizm tüm alanlarda kadın-erkek eşitliği arayışının çok ötesine geçmiş, Kate Millett'in (2011) dile getirdiği cinsel politika ile mücadele edecek cinsel devrimi ya da feminist politikayı çoktan gerçekleştirmeye başlamıştır. Feminist politikaya yaklaşımlardan biri feminist ilkelerle hareket eden sivil toplum kuruluşlarının (STK) devlet, hukuk, toplum, medya gibi alanlar ile ilişkilenecek bu alanlardaki egemen erkek bakış açısını dönüştürmesini içerir. Feminist STK'lar devlet ile olan ilişkilerinde klasik Weberyen yönetim anlayışını bir kenara bırakarak karşılıklı etkileşim ve değişime inanmaktadır. Bu bağlamda bir taraftan insan/kadın hakları temelli uluslararası hukuktan faydalanır ve kadın hakları savunuculuğu yaparken, diğer taraftan kendi tabanını oluşturan tüm kadınlarda bilinç yükseltme çalışmalarını devam ettirir. Çünkü kadınların seslerini duyurabilmeleri için bugüne kadar devlet, hukuk, medya gibi kurumların hiçbirinin tek başına işe yaramayacağını farkındadır.

Bu makalenin amacı feminist STK'lar için klasik yönetim anlayışına bir alternatif olarak "yönetişim feminizmi" stratejisinin feminist politikanın işlerliğine katkıda bulunup bulunmadığını araştırmaktır. Daha açık ifade etmek gerekirse bu makalenin amacı yönetişim feminizmi stratejisi ile feminist politikanın günümüzde geldiği noktayı tartışmak, politika alanında nasıl bir dönüşüm yarattığını sorgulamak; bu bağlamda feminist politikanın yaşadığı zorluklar ve bu zorlukların üstesinden gelme biçimlerini araştırmaktır.

Feminizmin eril düşüncenin hâkimiyetindeki politika alanına girmesi elbette bir takım zorlukları beraberinde getirmektedir. Feminist politika her şeyden önce eril politika oluşturma süreçlerine hâkim olmak ve bunun da ötesine geçerek kendi yöntem ve stratejilerini geliştirmek zorundadır. Feminizmin bugünkü amaçları mevcut eril zihniyetin ortaya koyduğu eşitlik arayışının ötesindedir; dolayısıyla benimseyeceği politik yöntemlerin de mevcut eril yöntemlerden farklılaşması gerekmektedir.

Bu çalışma kapsamında feminist politikanın önemli savunucularından bir tanesi olan; kadına yönelik şiddetin yanı sıra insan/kadın ticareti alanında da aktif çalışmalar yürüten Ankara'da bulunan Kadın Dayanışma Vakfı'nı (Vakıf) merceğe aldım ve feminist bir STK olarak devlet ile ilişkilerinde bugüne kadarki deneyimlerine ve mücadelelerine "yönetişim feminizmi" kavramı etrafında değinmeye çalıştım. Yine Millett'in (2011) *Cinsel Politika* kitabında ortaya koyduğu "kişisel olan politiktir" düşüncesinden yola çıkarak Vakıf ile olan kişisel bağımın hareketle bu çalışmayı hazırladım. Benim Vakıf'la olan bağım 2016 yılının Mart ayında Vakıf'ın içerisinde yer aldığı ve Uluslararası Göç Örgütü'nün yürüttüğü "İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması" adlı projede çalışmaya dayanır. Bu çalışmayı hazırlarken "kişisel olan politiktir" den yola çıkarak hem kendi kişisel gözlem ve deneyimlerimden ve grup tartışmalarından faydalandım hem de Vakıf'ın çalışanları ve gönüllü üyeleri ile yarı yapılandırılmış mülakatlar yaptım. Bununla birlikte Vakıf'ın bugüne kadarki yayın ve belgeleri de bana yardımcı oldu.

Gerek Vakıf'ta çalışırken gerekse bu çalışmayı hazırlarken kadının insan haklarını geliştirmeye yönelik ve kadına yönelik şiddete karşı çalışmalarında Vakıf'ın feminist bir STK olarak çok kıymetli deneyimlere sahip olduğunu fark ettim. Özellikle bir dönem kadına yönelik şiddet mağdurları için daha sonra ise insan/kadın ticareti mağdurları için yürüttüğü sığınakta karşılaşmış olduğu sorunlar ve geliştirdiği çözümler Vakıf'a kadın hakları alanında çalışan tüm diğer STK'lardan farklı kılacak deneyimler sağlamıştır. Bu makalede Vakıf'ın bugüne kadar yürütmüş olduğu çalışma ve projelerin her birine tek tek değinmek yerine, teorik kısımda değindiğim ve özellikle devlet, sivil toplum ve feminizm ilişkilerine odaklanan konulara ve "yönetişim feminizmi" kavramı etrafında Vakıf'ın deneyim ve çalışmalarına değinmeyi tercih ettim.

Makalede öncelikle feminist politika bağlamında yönetişim feminizmi kavramına açıklık getirmeye çalıştım. Bu kavramı açıklarken, ilişkili olduğu diğer kavramlar olan femokratik yönetim, toplumsal cinsiyet anaakımlaştırması gibi kimi kavramlara da değindim ve feminist politikanın nasıl yürütülmesi gerektiği ile ilgili argümanlara yer verdim. Yönetişim feminizminin getireceği potansiyel risk ve fırsatlar bağlamında, STK'lar ve STK'lara finansal kaynak sağlayan devlet ve benzeri resmi kurumlar arasındaki ilişkilere odaklandım. STK'ların bu kurumlara olan finansal bağımlılıklarının, onların ilke ve yola çıkış amaçlarını zedeleme risklerinden bahsettim ve bu risklerin nasıl fırsatlara dönüştürülebileceği ile ilgili düşüncelere yer verdim. Son olarak feminizm, STK ve devlet ya da diğer resmi kurumlar arasındaki ilişkileri Kadın Dayanışma Vakfı örneği üzerinden inceledim. Vakıf çalışanları ve üyeleri ile yaptığım yarı-yapılandırılmış mülakatlar ve kişisel gözlemlerim temelinde, Vakıf'ın bu konular etrafındaki deneyimlerini, yaşamış olduğu zorlukları ve mücadele etme biçimlerini ele alarak bugüne kadar yürüttüğü feminist politikaya odaklandım.

Feminist Politika Bağlamında Yönetişim Feminizmi

Sosyal bilim literatüründe görece yeni bir terim olan yönetişim (governance), hükümet etme anlamındaki yönetim (government) kavramından farklı bir anlam ve bağlamda kullanılmaktadır. Yönetim kavramı hiyerarşik

nitelikteki bürokratik yapıya dayalı yönetim anlayışını öne çıkarırken; yönetim kavramı yönetim sürecinde rol oynayan aktörler ve örgütler arasındaki etkileşimi, resmi veya resmi olmayan kişi, grup ve kuruluşların katılımını, hükümet dışı aktörlerin de etkin bir şekilde yönetim faaliyetinde yer almasını ve heterarşik nitelikteki bir yönetim olgusunu ifade eder (Yüksel 2000, 145).

Yönetişim kavramı yöneten ile yönetilen arasındaki uçurumun kalkmaya başladığı bir ortamda çoklu aktör yapısında, sivil toplumun mümkün olan her alanda ve biçimde karar alma süreçlerine katılımını ve kamusal hizmetlerin etkin, verimli ve şeffaf bir şekilde sunumunu öngörür (Sobacı 2007). Yönetişim olgusu, merkezi iktidar olgusuna dayalı yönetim anlayışının yetersizliğine dikkat çekerek, çoğulcu ve interaktif nitelikte bir model olarak ortaya çıkmıştır (Gaudin 1998, 47-48). Merrien'e göre (1998, 57) yönetim kavramı bir yönetebilirlik krizinin varlığında ve bu krizin devlet müdahalesi biçimlerinin tükenişini göstermesi durumlarında ortaya çıkar. Ancak yönetim kavramının devleti küçültme ve toplumdaki mevcut güç dengesini hükümetlerden ve kamu sektöründen özel kişi ve gruplara doğru değiştirmek üzere tasarlandığına dair eleştiriler de mevcuttur (Alcantara,1998:107-108).

Yönetişim feminizmi kavramı, temelde yönetim kavramına dayanır ve çok farklı dinamikleri içinde barındırır. Kadın haklarının korunması ve eşitlik mücadelesi için devlet politikalarının karşısında olan aktivizmin yanında; devlet mekanizmalarının gücünün de bu hak ve eşitliklerin sağlanmasında göz ardı edilmemesi gerektiğini öngörür. Yönetişim feminizmini, yönetim kavramının tanımından yola çıkarak, kadın hak ve eşitliğinin toplumun her kademesinde yerine getirilmesi için sadece aktivist bireyler, gruplar, yerel STK'lar veya sadece devlet uygulamaları değil, aynı zamanda uluslararası hukuk ve küresel STK'lar bağlamında da birçok farklı güç ilişkisi ve stratejinin birleşimi olarak görmek gerekir. Çoğulcu bir yaklaşım ile klasik yönetim anlayışından farklılaşarak, yönetim feminizmi, yerel, ulusal ve küresel birçok aktörü kadın haklarının korunması ve kadınların güçlenmesi için işbirliği içinde çalışacak ortaklar olarak görür. Tam da bu çoklu yaklaşım sebebiyle yönetim kavramında olduğu gibi yönetim feminizmi kavramının da tek ve net bir tanımını yapmak doğru olmaz.

Yönetişim feminizmi 21. yüzyıl başlarında gelişen ve özellikle yasal-kurumsal alanda kendisini gösteren bir kavramdır (Halley et al. 2006, 340). Yönetişim feminizmi kavramı, feminist STK'ların tamamen devleti karşılarına alarak mücadele etmeleri olmadığı gibi tamamen ve sadece devletin güdümünde hareket etmeleri gerektiği anlamına da gelmez. Yönetişim feminizmi, eğer bir değişiklik gerçekleşecekse geçerli mekanizmaların kuralları üzerinden amaca ulaşmanın daha fazla kolaylık sağlayabileceği düşüncesindedir. Feminist STK'lar tüm mekanizmaları karşılarına alıp sadece karşı aktivizm yaparak büyük bir değişiklik elde etmeyi bekleyemezler.

Janet Halley'e göre (Halley et al. 2006, 340) yönetim feminizmi dinamik bir şekilde iktidar biçimlerine müdahale eder, katılım gösterir ve çatışma yaşar. İçinde "yeni yönetim", "küresel yönetim" ve "yenilikçilik" gibi birçok kavramı barındıran çoklu bir anlama sahiptir. Yönetişim feminizmi stratejik bir girişim olarak yasal gücü çok katmanlı ve dağınık olarak algılar. Sadece yasalaştırma ve politika üretme anlamında değil; aynı zamanda baskı kampanyaları ve bilinç yükseltme gibi çalışmalar da yürüterek politika ve hukuk ayrılığına yapılan aşırı vurguyu azaltıcı yönde hareket eder. Halley burada yönetim kelimesini çokluk, mobilite, katmanlılık, düzenleyici veya bürokratik yasal tarz, sivil toplum ya da devlet-ötesi kurumsallığın getirdiği kolaylık gibi anlamlarda kullanmak gerektiğini belirtir (Halley et al. 2006, 340-341). Yönetişim feminizminin bu özelliklerine, tüm yasal gücün devlette yattığı ve gücün tepedeki zorlayıcı yasadan geldiği varsayımından kaçınmak için özellikle vurgu yapılır.

Yönetişim feminizmindeki bu tek yönlü güç ilişkisi eleştirisine demokratik yönetim kavramında da rastlanır. Demokratik yönetim devlet ve toplum arasındaki ilişkinin yeniden şekillendirilmesini gerektirir. Bu kavram aslında hiyerarşi, gizlilik, uzmanlık ve tarafsızlık kavramlarında temellenen geleneksel Weberyan bürokrasinin eleştirisidir. Bu aynı zamanda neoliberalizme de bir cevap olarak düşünülebilir; sadece daha demokratik ve katılımcı bir yönetim, büyüyen eşitsizlik ve kutuplaşmanın önüne geçebilir (Findlay 2015, 4).

Tammy Findlay (2015, 3) yönetim ilişkilerine devlet tarafından bakar ve devletin güç ilişkilerini yönetirken "femokratik yönetim" uygulaması gerektiğinden bahseder çünkü feminist dönüşüm projesinde devlet yönetiminin çok elzem olduğu iddiasındadır. Kamu yönetimi ve demokratik yönetimde feminist çalışmaların zorunlu olarak yer alması femokratik yönetimin talebidir (Findlay 2015, 4). Femokratik yönetim, devlet ve demokrasinin cinsiyetçileştirildiği ve ırkçılaştırıldığı biçimleri açığa kavuşturarak demokratik yönetim üzerinden genişler. Avustralya kökenli olan femokrat kavramı bürokraside kadınların politik konumlarının sorumluluğunu alan feministler için kullanılır ve kamu hizmetinde yer alan feministleri tanımlamak için de kullanılabilir (Outshoorn ve Kantola 2007,1).

Feminist demokratikleşme veya feminist toplumsal dönüşüm, devlet, piyasa, aile ve sivil toplumu hedef alan geniş bir projedir. Feminist demokratikleşme sosyalist, feminist ve anti-ırkçı etkileri içine alır, aynı zamanda katılımcı, kapsayıcı, temsil edici, şeffaf ve daha az hiyerarşik karar alma ile birlikte eşitlik ve adaletin somut sonuçlarını da birleştirmenin yolunu arar. Bu özellikler femokratik yönetimi temsili demokrasiden ayırır. Femokratik yönetim bürokrasi ve kadınlar arasındaki ilişki ile ilgili iken aynı zamanda devleti devlet olmayan biçimlere nasıl bağlayacağını arayışı içindedir (Findlay 2015).

“Femokratik yönetim” kavramı “yönetişim feminizmi” ile çok paralel anlamlara sahip olmakla birlikte her iki kavram da akıllara feminist politika çerçevesinde “toplumsal cinsiyet anaakımlaştırması” kavramını getirir. Toplumsal cinsiyet anaakımlaştırması kadın ve erkek için eşit hak ve fırsatların ötesine geçen bir gelişmedir çünkü tüm politika alanlarının toplumsal cinsiyet gözlüğü takılarak tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini gündeme getirir. Kadın ve erkek için tüm politika uygulamaları yeniden değerlendirilmeli, eşit fırsatlara ait politika stratejileri, eşitsizlik alanlarının çok çeşitli biçimlerine genişletilmelidir (Walby 2002, 538). Feminizmin günümüzde geldiği noktanın sadece kadın ve erkek için eşit haklar talep etmenin çok ötesine geçtiği söylenebilir. Feminizm toplumun her alanını cinsiyetçilikten arındırmak için toplumsal cinsiyet gözlüğü takarak devletin yeniden inşası için çalışır. Bu uğraşlarında yasalar, politika ve devlet ile ilişkilerini devam ettiren diğer taraftan taban örgütlenmesi için kadınları bilinçlendirme ve güçlendirme çalışmalarını asla bırakmaz.

Prabha Kotiswaran’a göre (2016, 5) femokrasi bir anlamda yönetişim feminizmini önceleyen bir kavramdır. Bu yorum yönetişim feminizminin, femokratik yönetim anlayışından daha ileride olduğu ve feminizmi daha ileriye taşıdığı anlamına gelir. Yönetişim feminizmi, yönetişimin devletin ötesinde olduğunu ifade eden küresel yönetişimin daha geniş bir algısında yerini bulur (Cespedes-Baez 2014, 319). Halley’e göre yönetişim feminizminin en önemli bileşeni olan feminist yasal aktivizm, feminist aktivizmden farklı olarak yeni ve daha güçlü bir evreye olgunlaşmaktadır (Halley et. al. 2006, 340).

Tam da bu noktada akıllara Catherine A. MacKinnon’un (1989) iktidar feminizmi gelir. Mackinnon feminist hukuk projesinin amacını yasaları değiştirmek, ayrımcılığa uğramış cinsi dahil etmek ve kadınların mağdur olma deneyimlerini mahkemelere taşımak için hukuki sebepleri yaygınlaştırmak olarak görür. İktidar feminizmi, erkek egemenliği tarafından işlenmiş suçların cezasızlığına karşı mücadele eder ve mahkemedeki her kadında tüm ayrımcılığa uğramış kadınların simgeleşmiş halini görür.

Yönetişim feminizmi yasaları ve politik olmayı da aktivizmle birlikte düşünür ve ataerkil devletle çatıştığı birçok noktada uluslararası hukuktan destek alır. Yönetişim feminizminin bir yönü de uluslararası hukuk reformlarını ulusal yasal rejimlere entegre etme niyetinde olmasıdır (Halley et. al. 2006, 346). Yönetişim feminizminden “feminist uluslararası insanlık hukuk aktivizmi” olarak da bahsedilebilir.

Uluslararası hukuku feminist dönüşüm için bir fırsat olarak görmeye Rosa Ehrenreich Brooks da (2002) değinmiştir. Brooks’a göre soyutlanma politikası artık günümüzün küresel anlamda birbirine bağlanmış dünyasında çok da mümkün değildir çünkü uluslararası konular gerek politikada gerekse hukukta önceden hiç olmadığı kadar önemli bir hal almıştır. Yakın bir zamana kadar uluslararası hukukun öncelikli odağı devlet içi adalet değil, devletler arası ilişkiler idi. Geçtiğimiz elli yıl içerisinde bu bakış açısı, insan hakları hukuku alanının ortaya çıkmasıyla ablukaya alınmıştır (Brooks 2002, 348).

Uluslararası süreçlerin önemli olduğu yönetişim feminizminde ulusal ve uluslararası hukuk arasındaki ilişkiler de tek yönlü değildir. Feminist aktivistler, hukukçular ve akademisyenler yerel konulara ışık tutmak için uluslararası hukuktan faydalanırken, yerel deneyimlerden hareketle uluslararası hukukun çehresini de etkilemeye ve değiştirmeye başlamışlardır. Son yıllarda birçok kadın akademisyen ve aktivist sayesinde hukukta uluslararası ve ulusal arasındaki ayrımları sorgulamak konusunda büyük adımlar atılmıştır. Kadınlar uluslararası hukuka girmeyi başarmış ve ona ulusal yasal söylemi dönüştüren feminist görüş netliğini getirmişlerdir (Brooks 2002, 352). Uluslararası insan hakları hukuku toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine daha geniş bir çerçeveden yeni bir gözlükle bakma fırsatı ve eskiye dayanan yanlışlar hakkında düşünmek için yeni bir dil sunar (Brooks 2002, 360).

Uluslararası süreçlerin de önemli bir parçası olduğu yönetişim feminizm denildiğinde akıllara küresel feminizm de gelmektedir. Uluslararası feminizm olarak da geçen küresel feminizm kadın haklarının ve kadın hareketinin küresel ölçekte ileriye taşınması ile ilgilidir. Küresel feminizm, küresel ataerkinin baskın yapılarını ortadan kaldırmaya yönelik hareketler başlatma amacındadır. Küresel feminizm aynı zamanda tek bir feminizmdense çoklu feminizmler bağlamında çok çeşitli aktivizm biçimlerine göndermede bulunur (Smith 2000, 1). Ali’ye göre (2000, 1) her ne kadar küreselleşme kelimesi basmakalıplaşmış olsa da kadınlar üzerinde derin etkileri vardır ve küresel bir farkındalık feminist politika için gerekliliktir.

Philip G.Cerny (1996) küreselleşmenin sadece ekonomik refaha tehdit olarak algılanmaması gerektiğini; politik kalkınma anlamında bir çok getirisi olduğunu belirtir. Küreselleşme insan haklarının güçlü ve meşrulaştırıcı bir ilke olduğu yeni alanların, kurumların ve yeni bir dilin oluşmasını sağlamıştır (Walby 2002, 534). Küreselleşme feminist politika için de yeni bir çerçeve ve yeni tartışma alanları getirmiştir ve özellikle politik fırsatlarda değişiklikler yaratarak feminizmin doğasını etkiler. Burada küreselleşme dendiğinde yerel ve ulusal olanlara göre daha yoğun ve sıklığın yaşandığı artırılmış uluslararası sosyal etkileşimler akla gelmelidir. Uluslararası bağların artışı kadınların ortak çıkarları çerçevesinde politik tasarılar için kullanılmaktadır (Moghadam 2000).

Lang (2000, 290) kadın hareketinin kurumsallaşmasını feminizmin STK'laşması bağlamında ele alır ve feminist aktivizmin yeni biçimlerinden olan STK'ların yoğunlaşmasının tabanda veya ulusal düzeyde her zaman feminist enerji oluşturmadığını belirtir. STK'laşma kadınları ve onların yaşamlarını güçlendirme fırsatı sunarken aynı zamanda onları sessizleştirmek ve ciddi dezavantajlar getirme riski de taşımaktadır. Lang, kadınlar için neyin iyi olduğuna karar veren femokrat sınıfına da göndermede bulunarak şu yorumda bulunur: "Görünür kadın hareketi, birkaç kişinin politik kararlar alması ile yetinerek feminizmin profesyonelleşmesi ile yer değiştirmiştir" (Lang 2000, 290).

Yönetişim kavramı yukarıda bahsedildiği gibi özellikle gelişmiş ülkelerin az gelişmiş ülkelerin iç yönetimlerine dahil olabilmek için ortaya çıkardıkları ve fon ve yardımlar yoluyla kabul edilmesini sağladıkları bir olgu olarak eleştirilmektedir. Tam da bu sebeple feminist yönetim kapsamında da birtakım eleştiriler getirilmektedir. Ulusal ve küresel organizasyonların kalkınma ve insan haklarına destek olmak için feminist STK'lara sağladıkları desteğin feminist hareketin radikalizmini sönmeye yönelik ve STK'ların kendi ilkelerinden vazgeçmelerini gerektiren koşullar oluşturma tehlikesi vardır. Fakat yönetim feminizmi yukarıda da değinildiği gibi birçok stratejiyi içinde barındıran çok yönlü bir politikadır ve kadın hareketinin ulusal ve uluslararası kazanımlarını içermekle birlikte STK'laşma kapsamında neoliberalizmin getirdiği riskleri bertaraf etmeyi de gerektirir.

Sylvia Walby (2002, 536) feminist politikanın özellikle iki temel alanına örnek gösterir. İlki, ekonomik alanda toplumsal cinsiyeti anaakımlaştırmak, özellikle eşit muamele ve istihdamın bu alandaki yasal düzenlemeleridir. İkincisi ise kadına yönelik erkek şiddetini durdurmaya yönelik girişimlerdir. Bu iki alan küresel feminist politikanın da önemli bir parçasıdır ve yerel uyarlamalara dönüştüğünde ortak bir politik ağ oluşturmaktadır. Yönetişim feminizmi feminist politikanın iki temel alanında da aktif rol oynayarak onu aktive etmekte ve feminist politikanın önemli bir bileşenini oluşturmaktadır.

Walby (2002, 536-537) feminist politikanın günümüzde geldiği noktadaki değişim biçimlerinde dört kilit boyuttan bahseder. İlki ayrılıkçı bağımsız gruplardan devletle ilişkilere doğru bir kaymadır. İkincisi radikal feminist ve sosyalist söylemlerin sönmülenererek eşit haklar söylemlerinin yükselmesidir. Üçüncüsü özellikle feminist ağlar arasında artan iletişim anlamında; fakat daha da önemlisi ortaya çıkan küresel ve bölgesel kurumlarca geliştirilen yeni politik alanların kullanımı anlamında (BM ve AB gibi) küresel seviyenin artan önemidir. Dördüncüsü ise "kimlik" temelli daha incelikli farklılıkların bir araya getirdiği veya daha geleneksel demokratik ve bürokratik merkezli ağlar, alyanslar veya koalisyonların kullanımınıdır.

Walby'nin bahsettiği bu kilit boyutlar yönetim feminizmini temsil edici niteliktedir. Bunlardan ilki devletin tamamen karşısında olmayı bir kenara bırakmak ve kadınların korunmasını devlet ile ortak bir zeminde yürütmenin yollarını aramaktır. Ancak devlet ile ortak hareket etmek aktivizmi bırakmak anlamına gelmemelidir. Küresel feminist kurumlar arasında oluşan ağlar ve güçlenen iletişimler, aynı zamanda küresel hukuki ve politik alanların yereldeki kadın hakları mücadelesi için kullanımı da yönetim feminizminin bileşenlerinden bir tanesidir. Son olarak çoğulculuk bağlamında kadınların kimlik temelli bir araya gelişleri ve hak arayışları da yine yönetim feminizminin örnekleri arasındadır. Görüldüğü gibi yönetim feminizmi ve onu oluşturan ve farklılaşan çok sayıda bileşenin bir aradalığı feminist politikanın gerçekleşmesinde ve kadın hak ve mücadelesi alanında mesafe kat edilmesinde etkili bir rol oynamaktadır.

Kate Millett (2011, 45) *Cinsel Politika* adlı eserinde cinsel politika bilinmeden cinsel devrimin gerçekleşmesinin mümkün olmadığını belirtir. Millett'in bahsettiği cinsel politika güç ilişkilerini ve temsil sorununu ifade eder; toplum ve kültürün derinliklerinde kökleşmiştir. Millett'in cinsel politikanın karşısına koyduğu cinsel devrimi burada cinsel politikanın karşısındaki feminist politika olarak düşünmek gerekir. Son yıllarda feminizmin sivil toplumda kat ettiği ulusal ve küresel düzeydeki başarılar düşünüldüğünde Millett'in cinsel devriminin kademe kademe gerçekleşmekte olduğu görülebilir. Feminist politika bağımsız formlardan

devletle artan ilişkilere doğru evrilmektedir ve bu durum, kadınların liberal demokrasiye girişinin sadece başlangıcıdır (Walby 2002, 551).

Sonuç olarak yönetim feminizmi kadın hakları mücadelesi içerisindeki feminist STK'lar için yol gösterici birtakım çözüm önerileri getirmektedir. Kısaca üzerinden geçmek gerekirse yönetim feminizmi ne tamamen devletin karşısında olmak ne de tamamen devletin güdümünde olmak anlamına gelir. STK'lar arzu ve talep ettikleri değişimi mevcut geleneksel mekanizmalar üzerinden gerçekleştirme olanağına sahipken, diğer taraftan aktivizmi de sürdürebilirler. Devlet kanadında bir taraftan yasalaştırma, politika üretme ve savunuculuk çalışmaları yürütürken, diğer taraftan kamuoyunda bilinç yükseltme çalışmaları ve baskı kampanyaları yürütebilir ve çeşitli örgütlenmeler gerçekleştirebilir. Ayrıca yönetim feminizmi sadece devlet ve sivil toplum arasındaki etkileşime değil ulusal ve uluslararası hukuk mekanizmaları arasındaki etkileşime de vurgu yapar. Yönetim feminizmi feminist STK'lara tek bir strateji ile yol almaktansa birçok strateji ile yola çıkmayı önerir. En önemlisi yönetim feminizmi feminist politikanın gerçekleşmesinde somut çıktılarını olan etkili bir rol oynamaktadır.

Yönetim ve yönetim feminizmi kapsamında getirilen eleştirilerde en çok da fon sağlayıcıların STK'ları kendi talepleri doğrultusunda yönlendirmeleri yer almaktadır. Bu bağlamda ekonomik destekler ve yönetim feminizmi arasındaki ilişkiye aşağıdaki bölümde kısaca değindim ve mevcut eleştirilere bu pencereden bakmak istedim.

Ekonomik Açıdan Feminizm, STK ve Devlet İlişkisi

Yönetim feminizmi kapsamında ataerkil devletle işbirliği içerisinde hareket etmek fikri feminist STK'lar açısından kimi zaman sorunlu görünebilmektedir. Aslında devletin kendisi çözüm sağlamaktan daha çok sorunun bir parçasıymış gibi görünür (Hanmer 1978). Devlet ile işbirliği içinde veya devletten bağımsız hareket etme kararı feminist ilkelerin amacına ulaşması açısından kritik öneme sahiptir.

Feminizm mevcut ataerkil devlet düzeni içerisinde yeni bir alan açmak ve bunun için de STK'lar yoluyla devletle ilişkiler geliştirmek durumundadır. Feminist STK'lar tamamen devletin güdümüne giremez çünkü ataerkil devlet alanı içerisinde feminizme yer yoktur. Feminizm her zaman beslenebileceği bağımsız bir alana sahip olma zorunluluğu duyar. Bernal ve Grewal'a göre (2014, 303) toplumsal cinsiyet çalışmaları ve kadınların güçlenmelerine yönelik STK biçimlerinin ortaya çıkışı; birtakım kurumsal biçimler içerisinde feminizmin normalleştiğini akla getirirse de feminizm mücadelecili olmaya devam etmektedir ve ne STK'nın ya da devletin kurumsal sınırları içerisinde hapsolür ne de ona tamamen entegre olur.

Genel olarak STK'lar ve devlet arasında belirsizlik içeren bir ilişki söz konusudur. K.L. Sharma'ya göre (2001, 152) sosyo-ekonomik ve politik dönüşümün taşıyıcısı olarak STK'lar tam anlamıyla devlet karşıtı olamayacakları gibi; devlete tam bir alternatif de oluşturamazlar. Çünkü STK'lar bir şekilde devlete ait politika ve programların içine dahil olurlar. STK'lar devletten bağımsız olamayacakları gibi; devlet örgütleri de olamazlar; devletin üzerinde de olamazlar. STK'ların ortaya çıkışı bu anlamda ne devletin yokluğunu, ne de zayıflığını varsayar; çünkü STK'lar devlet faaliyetinin uzantısıdır. Bernal ve Grewal (2014, 304) ise STK'ların asla devlet yerine geçemeyeceklerini veya devletin kusurlarına çözüm olamayacağını belirtirler. STK'ları, devletten veya neoliberal ideolojilerin küresel yükselişlerinden veya özelleşmeden ayırarak analiz etmek mümkün olmadığını belirtirler.

John Clark (1995, 593) bazı ülkelerde gönüllü, özel ve kamu sektörleri arasında keskin ayrımlar varken başka yerlerde yüksek derecede etkileşim olduğundan bahseder. Rajesh Tandon (1991) özel ve kamu sektörleri arasındaki etkileşimin yüksek olduğu ortamların, yoksulluğun azaltılması ve diğer toplumsal öncelikler için en uygun ortamlar olduğunu belirtir. Sivil toplumun bu potansiyel önemi bugüne değin ihmal edilmiş olsa da, güçlü bir STK alanı devletleri birtakım öncelikler için cesaretlendirir ya da ona destek olur.

STK'lar ile devlet arasındaki ilişkilerin belirsizliği, STK'ların devlet finansmanı desteği kullanmaları konusuna ve bunların sonuçlarına da yansır. Kimi yazarlar STK'ların devlet veya diğer resmi fonlardan faydalanmalarını riskli görür. Kimi araştırmacılar ise risklerle birlikte fırsatlara da değinir ve STK'ların devlet fonlarının getirebileceği riskleri nasıl bertaraf edip fırsatlara odaklanarak durumu kendi lehlerine çevirebilecekleri üzerine yorumlarda bulunur.

Şahin ve Uysal (2007, 3) STK'ların devletçe finanse edilmesinde ortaya çıkabilecek yöntemsel ve etik sorunlar ile risklere değinirler. Devlet, STK'lara verdiği finansmanla hem onların faaliyetlerini yerine getirmesine imkan verir, hem de devlete karşı duydukları tepkiyi bir ölçüde bertaraf etmiş olur. STK'ların yerine getirmekte olduğu bazı fonksiyonlar dışında devletin yürütmekte olduğu belirli fonksiyonları da üstlenip belirli

bir statüye sahip olması, devlete karşı durmalarının yanı sıra devlete alternatif oluşturmalarına da engel olur. STK'ların devlet tarafından finansmanında en çok üzerinde durulan konu otonomilerini kaybederek işlevlerini yitirmeleri endişesidir.

Edwards ve Hulme (1996, 966) STK'ların dış fonlara bağımlı olmalarının onların zayıf noktaları olduğunu belirtir ve devlet fonları ve diğer resmi fonlar peşinde koşan STK'ların demokratikleşme sürecinde nasıl bir rol oynayabilecekleri sorusunu sorarlar. Farrington ve Lewis'in araştırmaları (1993, 331) STK'ların devlet veya diğer resmi makamların yüklenicileri haline gelmesiyle kendi üzerlerine düşünme ve yenilik için gerekli zaman ve alan konusunda azalma yaşandığını gösterir. Alan Fowler da (1992, 23) STK'ların fazla fon yüklenicisi olmalarının benzer tehlikelerine işaret etmiş ve güçlenme-için-gelişmeyi destekleyecek ve kolaylaştıracak kapasite ile resmi donöre bağlılık arasındaki ters ilişkiye değinmiştir. Smith'e göre (1990) devlet fonlarına bağımlılık STK'ların kamusal alanda mücadele vermelerini engelleyici etkide bulunmaktadır. Fowler da (1992) bu bağımlılığın STK'ların yüksek sesle konuşmalarını engelleyici bir etkide bulunacağına dair korkulara değinir. Ayrıca devlet fonları için birbiriyle rekabet halinde olan STK'lar, başarılı politik ağların inşa edilmesinde gerekli işbirlikçi ilişkiler de geliştiremezler.

David Lehmann (1990, 205) demokratikleşme süreçlerine katkı konusunda yetersiz kalınan olumsuz örnekler değinmiştir. Edwards ve Hulme (1996, 965) bu durumu STK'ların paradoksu olarak tanımlar. Çünkü STK'lar bir taraftan demokratikleşmeyi desteklerken, öte yandan kendileri çok az demokratikleşebilmektedirler. Ortaya koydukları değer ve prensiplere rağmen STK'lar tartışma ve karar alma mekanizmalarında katılımcılık geliştirememektedirler. Bu birçok toplumdaki STK'nın çözümlenemeyen çelişmesini ortaya koyar. Devlet iktidarına eşlik eden bozukluklar ve partizan politikanın içine girmeden, nasıl politik süreçte yer alarak güç ve kaynak dağılımında temel değişiklikler elde etmeyi bekleyebileceğimiz sorusunu sorarlar.

Bununla birlikte devlet fonları ve diğer resmi fonları kullanarak STK'ların yol almaları her zaman olumsuz sonuçlanmayabilir. Büyüme dikkatli yönetildiğinde finansal büyüme konusunda başarı kaydetmek bir tarafa; STK devletle işbirliği içerisinde olduğunda savunduğu değerler konusunda gündem yaratma fırsatına da sahip olabilmektedir. STK'lar ve toplumsal hareketler birlikte hareket ettiklerinde politikada baskı yapma ve değiştirici güce sahip olma özelliğine kavuşurlar. STK'lar politikada gündem yaratma ve demokratikleşme süreçlerine katkı fırsatlarına da sahiptir.

Edwards ve Hulme (1996, 969) dış fonların STK'lar için hem fırsat hem de tehdit içerdiğini öne sürerler. Bu tehditlerin varlığı önceki deneyim ve araştırmalar ile kanıtlanmış olup, bunlarla bilinçli ve hassas bir biçimde baş edilmesi gerektiğini dile getirirler. Etkili ve şeffaf olmak isteyen STK'ların fon kaynaklarını çeşitlendirmeleri ve yerel fonları artırmaya yönelik çalışmalar yapmalarının uzun vadede sürdürülebilirliği destekleyecek tek seçenek olduğu sonucuna varırlar. STK'lar örgütsel gelişimlerine daha fazla yatırım yapmalıdırlar böylece fon kaynaklarının getirdiği olumsuz etkileri tanımlayarak bununla uyumlu hareket etme fırsatına sahip olurlar. Bunlara dikkat edildiği sürece STK'lar kendilerini resmi fonların negatif etkilerinden korurken, bu fonların sunduğu fırsatlardan yararlanabilirler (Edwards ve Hulme 1996, 970).

Devlet veya diğer fon sağlayan kurumların belirledikleri gündemlerin getireceği tehlikelerin farkında olmayan STK'lar var olmakla birlikte güçlü kaynaklardan fon arayışı içinde olmalarına rağmen bağımsızlıklarını korumak için stratejiler geliştiren STK'ların varlığı da söz konusudur (Bernal ve Grewal 2014, 301-302). Feminist STK'lar, ayırt edici bir şekilde feminist olmayan devlet ve kurumlarla yeni işbirlikleri ve stratejiler geliştirmişlerdir. STK toplumsal hareketler ve savunculuk ağları çerçevesinde statikten çok dinamik bir tablo çizer. STK'ların cinsiyet eşitsizliklerini hedef alan konularda çalışmaları ve işbirlikleri, feminist örgütlenmenin doğasını da kaçınılmaz olarak değiştirir ancak bu durum bu sürecin feminizmi zayıflattığı, güçsüzleştirdiği anlamına gelmez fakat onun sürekliliğinin sağlanması ve daha geniş bağlamlara genişlemesi anlamına gelebilir. Sonuç olarak STK'lar ve devlet arasındaki ilişki ve bağlantıyla ilgili evrensel kanunlar olduğu söylenemez. Kimi STK'lar aldıkları devlet fonları ve resmi fonları iyi yöneterek büyüyerek kendi amaçları doğrultusunda etkili STK'lar haline gelebilirken; kimi STK'lar bu fonların risklerini bertaraf edemez ve kendi misyonlarını geri plana itmek durumunda kalırlar. Oysa devlet fonları ve diğer resmi fonların riskleri bertaraf edilerek, süreç iyi yönetildiğinde STK'ların hem finansal açıdan büyüme hem de demokratik ve politik süreçlere dahil olarak politika savunculuğu yapma fırsatları doğmaktadır. Bununla birlikte STK ve devlet ilişkisi feminizme gelindiğinde daha dinamik bir çehreye bürünür ve yönetim feminizmine uygun olarak birçok farklı stratejiyi içerisinde toplar.

Feminist bir STK olarak Kadın Dayanışma Vakfı Örneği

Kadın Dayanışma Vakfı, kadın danışma merkezi başta olmak üzere 1991’de çalışmalarına başlayan ve Mayıs 1993’te resmi olarak kurularak tüzel kişiliğini kazanmış olan bir sivil toplum örgütüdür. Vakıf’ın kökeni 1987 yılında bir grup aktivist kadın tarafından oluşturulmuş olan ‘Kadın Tartışma Grubu’na dayanır. Vakıf bir danışma ve dayanışma merkezi olarak faaliyet göstermektedir. Vakıf’ın yürüttüğü en temel faaliyet alanı kadınlara hukuki ve psikolojik destek verilen kadın danışma merkezi olmakla birlikte, Vakıf kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla savunuculuk ve farkındalık çalışmaları da yürütmektedir. Ayrıca Vakıf yaklaşık 25 senelik geçmişine bağımsız veya dış fonlarla desteklenen çok sayıda çalışmalar, projeler, atölyeler ve yayınlar sığdırmıştır. Dahası Vakıf 2005-2016 yılları arasında insan ticareti mağdurlarına yönelik hizmet veren bir sığınak işletmiştir (<https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/>).

Vakıf’ın kuruluşu 1987’de yürütülen “Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası’na katılan grupların bir kısmının bir araya gelmesiyle Ankara’da örgütlenen “Bağımsız Kadın Tartışma Grubu’nun çalışmaları ile başlamıştır. Buradaki bağımsızlık o dönem için devletten bağımsız olmayı değil, sol hareketten bağımsız olmayı niteliyordu (Mülakat 3). Bağımsız Kadın Tartışma Grubu, “Ankaralı Kadınlar” adı ile yeni bir gruplanmaya gitmiş ve Ankara’da bir danışma merkezi ve sığınak oluşturulması amaçlı projelendirme çalışmaları yapmıştır (Kadın Dayanışma Vakfı 2003, 53). O dönem sığınacağın Avrupa’da nasıl işlediği konusunda bilgi toplamak için bu gruptan iki temsilci Fransa’ya gitmiş ve oradaki kadın sığınaklarının belediyeler ile işbirliği içerisinde yürütüldüğünü gözlemlemişlerdir. Bu temsilciler Fransa’daki sığınak deneyimine ait bilgileri Ankara’ya döndüklerinde Vakıf üyelerine aktarmışlar ve söz konusu feminist pratik ve deneyimlere dayanarak Ankara’da belediye ile işbirliği içerisinde sığınak açılmasına karar verilmiştir (Mülakat 3).

8 Mart 1991’de kadınların toplu olarak yaptıkları başvuruyu olumlu karşılayan Altındağ Belediyesi, danışma merkezi ve sığınacağın açılmasında destek sağlamıştır. Bu işbirliğinin Vakıf tarafından temel şartları ise karar yetkisinin kadınlara bırakılması ve iç işleyişe müdahale edilmemesi olmuştur. Sığınak için belediyeden destek alan Ankaralı kadınlar tüzel kişilik kazanmak gerekliliği hissederek Ocak 1993’te resmi olarak Kadın Dayanışma Vakfı’nı kurmuştur (Işık 2007, 49). Yerel yönetimlerin merkezi idareye göre erişilebilirliğinin kolay olması, karar zincirinin daha kısa olması ve kişisel ilişkiler kurulabilmesi gerekçeleri ile bir ilkesel-politik tercih olarak belediye ile işbirliği gerçekleştirilmiştir (Işık 2007, 54).

Kadın Dayanışma Vakfı ve Altındağ Belediyesi işbirliği ile açılan sığınak, finansmanı belediye tarafından desteklenen, iç işleyişi ise bağımsız bir kadın kuruluşunun kararlarına dayanan ilk bağımsız işletilen sığınak modeli olmuştur. Bu işbirliği, bağımsız bir kadın kuruluşu tarafından işletilen ilk sığınacağın açılmasını mümkün kılmıştır. Ancak 1994 yılında yerel seçimler sonrası yönetim değişikliğinin arkasından belediyenin tek taraflı olarak protokolü bozması nedeniyle işbirliği bozulmuştur. Bu işbirliğin bozulmasının ardından sığınak hizmet vermeye devam etmiş ve sığınakta kalan kadınlar sığınaktan ayrılmak istememişlerdir. Ancak belediye yöneticilerinin sığınak adresini gazetede yayınlanmaları veya “kapıdan alınmayan polis bacadan girmeye çalışmasına kadar varan tacizler sonrasında” sığınak taşınmak durumunda kalmıştır (Mülakat 5).

1996 yılından itibaren Vakıf, kendisine ait yeni binalarda hem danışma merkezi hem de sığınak hizmeti vermeye devam etmiştir. Altındağ Belediyesi ile işbirliğinin bozulmasından sonra kendi imkanlarıyla sığınacağı sürdürmeye çalışan Vakıf, kaynak yetersizliği nedeniyle hem danışma merkezini hem de sığınacağı 1999 yılında kapatmıştır (Kadın Dayanışma Vakfı 2007, 67). Vakıf’ın yürüttüğü bir diğer bağımsız sığınak 2003 yılında bu sefer Yenimahalle Belediyesi ile işbirliği içerisinde açılmıştır. Yine belediye tüm giderleri karşılamış, feminist ilkeler danışma kurulunda kabul edilmiş; ancak belediyenin seçimleri sonrasında sığınak sözleşmesi yeni yönetim tarafından feshedilmiş ve sığınak bir sene içerisinde kapanmıştır (Mülakat 5).

Tüzel kişiliğini kazanmadan öncesinde sadece aktivizm yapan bir grup iken, 1993’te resmi olarak kurulduğu zamandan itibaren Vakıf’ın benimsediği stratejilerin (Altındağ ve Yenimahalle Belediyesi Örnekleri) yönetim feminizmi stratejilerine paralellik gösterdiği gözlemlenmektedir. Bir taraftan belediye ile işbirliği içinde sığınak çalışmalarını sürdürürken, diğer taraftan danışma merkezi çalışmalarını devam ettirmiş, kadınların psikolojik ve yasal boyutta güçlenmelerine ve özgürleşmelerine destek olmuş ve tabanını oluşturan kadınlar ile ilişkisini hiçbir zaman koparmamıştır. Vakıf gerek tabanı olan hak mücadelesi içindeki kadınlar ile olan ilişkilerinde gerekse kamu kurumları ile olan ilişkilerinde var oluş amacı olan feminist ilkelere hiçbir zaman ödün vermemiştir.

Yerel yönetimin el değiştirmesi ile her iki belediye işbirliğinde de süreklilik sağlanamamıştır. Canan Arın (1996, 149) sığınakların politik bir oy toplama aracı olarak görüldüğünü ve ilk yönetim değişikliğinde

kapandığını belirtir. Mor Çatı, kadın sığınaklarının siyasal partilerden bağımsız olması gerektiğini vurgulamıştır. Mor Çatı kurucularına göre bu dönemdeki belediyelerin “kadın” gibi bir derterleri yoktur ve konuya ilişkin bilgi sahibi değillerdir. Öyle ki, belediye sığınaklarından birinin başkanı sığınakta kalan kadınlara koca bulmaya ve onları evlendirmeye zorlarken, diğeri kendisine başvuran saldırgan kocaya sığınağın yerini bildirip kadını teslim etmeye kalkışır (Arın 1996,149). Oysa aile kurumuna eleştirel gözle bakabilmek ve eşler arası ilişkinin temel belirleyeni olan toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin ve ataerkil toplum yapısının farkında olmak sığınma evi çalışmasının ve danışmanlığın esas çıkış noktaları olmalıdır (Bayrakçeken-Tüzel ve Gediz Gelegen 2010, dipnot 5).

Geçmişten günümüze gelindiğinde belediyelerde sığınak algısı ile ilgili gelişmeler kaydedilmiş olsa da hala tamamiyle kadının güvenliğini ve esenliğini merkeze alan kadın bakış açısına rastlanmaz. Sığınakların yerinin gizliliği uluslararası bir ilke olmasına rağmen; Vakıf’ın ilk sığınağının davul-zurna eşliğinde açılmasından bu yana değişim tam sağlanamamıştır (Mülakat 2). Sığınaklar hala törenlerle açılabilmekte; dolmuşcuların sığınmaevi durakları olabilmektedir. Bunlar sığınakların kuruluş amaçlarının yerel yönetimlerce anlaşılmadığını gösterir. Kadınların sığınmaevlerinde şiddetin farklı biçimlerine uğramaya devam etmeleri ve yukarıda verilen örneklerin varlığı kadının erkek ve eril bakış açısının şiddetinden sığınmaevlerinde de kurtulamadığının göstergesidir.

Vakıf kurulduğu zamanlardan bu yana, yönetim feminizmi pratiği örneği olarak gösterilebilecek şekilde devlet kurumları ile birlikte çalışmaya açık olmuştur. Ancak bu işbirliği kapsamında kadınlarla çalıştıkları alanlarda bağımsız hareket etmek koşuluna özen göstermiştir. Çünkü feminist bakış açısına sahip olan Vakıf’ın feminist ilkeleri devlet kurumlarının öncelikli ilkeleri ile uyuzmaz. Vakıf’ın benimsediğini her alanda dile getirdiği feminist ilkeler arasında çalışmalarını feminist yöntemlerle yürütmek, karar alırken tüm Vakıf üyelerinin sürece dahil olması, diğer kurumlarla ilişkilerin yatay örgütlenme temelinde yürütülmesi, kaynakların kadınların kişisel gelişimini destekleme öncelikli olarak kullanılması, kadınların yüz yüze ve samimi ilişkiler kurmalarının farkındalık açısından önemi yer alır (<https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/ilkelere>).

Yukarıda STK’ların devlet kurumlarının desteği ile hareket ederken karşı karşıya kalabilecekleri risklerden birinin de bu desteğin STK’nın kuruluş amaç ve ilkelerinin önüne geçebileceği olduğu üzerinde durulmuştur. Altındağ Belediyesi desteği ile yürütülen sığınakta kadınlarla olan çalışmalarında Vakıf, yola çıkış amaç ve ilkelerinden ödün vermemek adına içişlerinde bağımsız hareket edebileceği bir protokol imzalamıştır. Bu örnekte feminist bir STK olarak Kadın Dayanışma Vakfı yönetim feminizmi stratejilerine örnek sergileyerek resmi kaynaklardan gelen finansman desteğini kabul ederken ilkelerinden vazgeçmemiş ve bu anlamda oluşabilecek riskleri çalışmanın başında bertaraf etmiştir.

Belediyeler ile işbirliği içinde yürütülen sığınaklar istikrarsız olsa bile yönetim feminizmi stratejisi çerçevesinde bakıldığında Vakıf adına kazanımları olmuştur. Aktif olduğu süre boyunca bu proje kapsamında 3000’den fazla kadın danışma merkezinden, 320 kadın da sığınaktan faydalanmıştır. Ayrıca Vakıf, bir kadın kuruluşu olarak Türkiye’nin ilk bağımsız kadın sığınağı projesine imza atmış ve diğer bağımsız kadın kuruluşlarının cesaretlenmesini sağlamıştır. Vakıf’ın bu deneyimi Türkiye’de kadın kuruluşlarının bir yerel yönetimle ilk işbirliği deneyimini oluşturmaktadır (Kadın Dayanışma Vakfı 2007, 67). Yerel yönetim açısından bakıldığında ise geçmişten günümüze sığınak algısında gelişme olmuştur. Devletin sığınak algısı halen istenen boyuta evrilmiş olmasa da bu algının aşama kaydetmiş olması bir kazanım olarak görülmelidir. Ayrıca bir kadın hareketi girişimi olarak Fransa’nın sığınak deneyimlerinin Vakıf’ca örnek alınması küresel feminizm için iyi bir örnek olarak görülebilir. Böylece küresel feminizmi de barındıran yönetim feminizminin dinamizmini kadın hareketinin uluslararası ve ulusal düzeydeki kazanımlarının oluşturduğu fırsat yapısından aldığı görülebilir.

Belediyeler ile işbirliği içerisinde yürütülen sığınak deneyimlerinin ardından Vakıf’a, 2005 yılında Uluslararası Göç Örgütü tarafından insan ticareti sığınağının yönetilmesi teklifi gelmiştir. Bu teklif üzerine Vakıf insan/kadın ticaretinin kadına yönelik şiddet biçimi olduğu kabulünden yola çıkarak bu teklifi kabul etmiştir. Vakıf 2005 yılında İçişleri Bakanlığı ile insan ticareti ile mücadele kapsamında işbirliği protokolü imzalamış ve Dışişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Uluslararası Göç Örgütü ile işbirliği içerisinde “İnsan Ticareti ile Mücadele Sığınağı”nı hayata geçirmiştir. Söz konusu protokolü imzalamak ve bir STK ile çalışmak konusunda projeye taraf olan Jandarma Genel Komutanlığı ilk etapta tereddütlü davranmış ve imzayı bir süre geciktirmiş ancak sonradan ikna olarak sürece dahil olmuştur (Mülakat 3). Burada feminist STK’nın devlet kurumları ile çalışma konusundaki endişeli yaklaşıma devlet kurumu tarafında rastlanmaktadır. Aslında vakıf, devlet ile işbirliği içerisinde olmak konusunda ihtiyatlı olmak koşulu ile kadınların korunması ve kurtuluşu için kamusal işbirlikleri kurmaktan çekinmemiştir.

Vakıf feminist ilkelerine olan bağlılığından devlet veya dışı finansman için vazgeçmediğini birkaç örnek davranış ile insan ticareti sığınağı sürecinde de göstermiştir. Elçilik temsilcileri veya Valilik gibi fon sağlayan kurumların sığınak ziyaretinde bulunma talepleri Vakıf tarafından gizlilik ilkesi sebebiyle reddedilmiştir. Vakıf'ın sığınağa kabul kriterleri gereği, sığınak ziyaretinde bulunmak isteyen kurum veya kişilerin amaçlarını detaylı belirtmeleri, bu alanda çalışan kişiler olmaları beklenmektedir. Ayrıca ziyaretin gerçekleşebilmesi için sığınakta kalan kadınların da onayı gerekmektedir (Mülakat 3; Kişisel iletişim 3) Bununla birlikte yine sığınak binası girişine güvenlik görevlisi koyma önerisi Vakıf tarafından kadınların özgürlüğü ilkesine ters düştüğü için kabul edilmemiştir (Mülakat 2). Vakıf'ın feminist ilkelere olan bağlılığı onu benzer alanlarda çalışan diğer STK'lardan da ayırt edici özelliğe sahip olmuştur. Örneğin, insan ticareti sığınağı yürüten diğer STK'lar kadın haklarının korunması konuları dışında farklı alanlarda da çalışmakta ve devlet kurumları karşısında feminist ilkeleri her zaman şart koşmamaktadır (Mülakat 3).

İnsan ticareti mağdurları sığınağı 2005 yılından 2016 yılı sonuna kadar proje bazlı fonlanarak çalıştığı için farklı sürelerde birkaç kez geçici olarak kapanmıştır. Vakıf, bu süreler dışındaki tüm süreçte aktif bir şekilde çalışmış olan sığınağı 2016 Kasım ayına gelindiğinde tamamen kapatmak zorunda kalmıştır (Mülakat 2; Kişisel iletişim 1). İnsan ticareti mağdurları sığınağının uzun bir süre sonunda tamamen kapatılması sürecinde Vakıf'ın verdiği mücadeleye değinmek gerekir.

Türkiye 19 Mart 2009'da Avrupa Konseyi İnsan Ticareti'ne Karşı Eylem Sözleşme'sini imzalamıştır. İlgili Avrupa Konseyi sözleşmesinin 35. maddesine göre imzaya taraf devletlerin insan ticareti mağdurlarına yönelik mücadelede bir STK ile işbirliği içerisinde hareket etme yükümlülükleri bulunmaktadır (<http://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/country-monitoring-work>). Bu işbirliği yükümlülüğü maddesini takiben İçişleri Bakanlığı'na bağlı çalışan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), sığınak idaresinin devamlılığı açısından Vakıf'tan bir bütçe talebi göndermelerini istemiştir. Fakat istenilen bütçenin yüksek bulunması; aynı zamanda Büyükşehir Belediyesi'nin binayı kapatmak istemesi gerekçeleri ile Vakıf uzun süre sürüncemede bırakıldıktan sonra bu talep reddedilmiştir. (Mülakat 2).

Vakıf çalışanları sığınakın kapatılması için öne sürülen gerekçelerin aslında bahaneler olduğuna; asıl nedenin politik temelli olduğuna inanmaktadır. Vakıf'ın feminist ilkeleri ile destekleyici devlet kurumunun yürüttüğü politikanın yarattığı çelişkinin bunun sebebi olduğu düşünülmektedir. Gerek bütçe gerek sığınakta kalan mağdurlara muamele gerekse de sığınakta çalışan personele bakış açısı anlamında Vakıf ile GİGM arasında büyük farklılıklar söz konusu olmuştur. Vakıf'ın "feminist sosyal hizmet" bakış açısı ile sığınakta bekçi veya güvenlik görevlisinin olmadığı açık sığınak uygulaması Göç İdaresi'ni rahatsız eden konulardan olmuştur (Mülakat 2). Devletin bakış açısı ile Vakıf'ın bakış açısı arasında her zaman çelişki olmuştur (Mülakat 1).

Vakıf, GİGM'nin talep ettiği bütçeyi hazırlarken Avrupa Konseyi Eylem Sözleşmesi'ne uygun davranmış ve mağdur merkezli bakış açısını sığınak kurallarının merkezine almıştır. Feminist bir bakış açısıyla özenle işlettiği bu sığınakta sadece kadınların yemek, barınma, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarını değil, psikolojik, hukuki ve sosyal hizmet desteklerini de çok mühim görmüştür. Kadınların yaşamış oldukları sürecin ardından güçlenebilmeleri için gerekli tüm kişisel, psikolojik ve yasal süreçlerde gerekli feminist hassasiyetleri göstermiştir. Kadınlara ülkelerine geri dönüp dönmeme özgürlüğünü tanımak, yaşamlarını nasıl devam ettirmek istediklerini bulmalarına yardımcı olmak ve hayal ettikleri yaşamın gerçekleşebilmesi için var olan kaynaklar dahilinde onlara destek olmak (meslek edindirmek gibi) ve yol göstermeyi kendisine ilke edinmiştir. Hayatta kalan kadınlara kapsamlı bir hizmet verebilmek için çevirmen, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, avukat gibi önemli alanlardan uzmanların bir araya gelmesi ve zorlu şartlarda sabır ve özenle çalışabilmesi Vakıf deneyimlerini kıymetli hale getirmektedir (Kişisel İletişim 1 ve 3).

Vakıf'ın izlediği feminist politika sayesinde bugüne kadar sığınakta kalan insan ticareti mağdurlarının bir kısmı yaşadıkları sürecin ardından kendi isteklerine yönelik bir yaşama ulaşımlardır (Mülakat 2 ve 4). Vakıf'ın, GİGM ile arasındaki en önemli ayırım noktası da bu bakış açısından kaynaklanmaktadır. Kadınlara mağdur merkezli bakmayan GİGM kadınları sığınağa teslim ettikten sonra hemen ülkelerine geri göndererek sınır dışı etme (deport etme) sürecini başlatmak istemektedir. Oysa mağduru sınırdışı etmek mağdur merkezli bir STK'nın aklına bile gelmez (Kişisel İletişim 1 ve 3, Mülakat 2). Zaten Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi de mağduru ülkesine geri gönderilmesinden önce bir rehabilitasyon ve yenilenme süreci ile düşünme süresi tanınmasını öngörür (Sözleşme m. 13).

Vakıf'ın sahip olduğu mağdur merkezli bakış açısı (her ne kadar Vakıf'ın algısı "hayatta kalan" kavramından yana olsa da hukuki anlamda mağdur kelimesini kullanmak durumunda kalmaktadır) insan ticareti suçu işlendikten sonrasında veya öncesinde herhangi bir değişiklik göstermez (Mülakat 2). Kadın seks işçiliğine

rıza göstererek başlasa hatta tacir olma noktasına gelse bile mağdurdur. Oysa sığınmak finansal destekçisi olarak GİGM, insan ticareti vakası gerçekleşmeden öncesinde kadının rıza göstererek seks işçiliğine dahil olduğunu varsayar ve bu yüzden onları asla mağdur olarak görmez ve mağdur odaklı olmayan bu bakış açısı vakanın gerçekleşmesinden sonrasında da devam eder.

Vakıf'ın insan ticareti mağdurları sığınmağını yürütmek için uyguladığı projeler kapsamında da feminist ilkelerden vazgeçmemiş olması yönetim feminizmine örnek olarak gösterilebilir. Vakıf, insan ticareti sığınmağı tecrübesi ile hem sığınmak yönetimi alanında daha fazla tecrübe kazanmış, uzman ve deneyimli gönüllü psikolog ve avukatların oluşmasına katkıda bulunmuş hem de kadınların insan ticareti suçundan korunmasına yönelik özel bir hukuki uzmanlık sahibi olmuştur. Vakıf bu tecrübe ve uzmanlıklarını farklı çalışma alanlarında kullanarak olası mali riskleri de fırsata çevirmiştir. İnsan ticareti sığınmağı projesinde Vakıf ile işbirliği içinde çalışan ulusal ve uluslararası kurumlar ise her ne kadar fikir çatışmaları olsa da Vakıf'tan aldıkları destek sayesinde sığınmak yönetimi ile ilgili bilgi ve tecrübe sahibi olmuşlardır. Bununla birlikte ve herşeyden önemlisi birçok insan ticareti mağduru kadın sığınmak sayesinde korunmuş ve kendi yaşamlarına dönebilmişlerdir.

Vakıf temelde bir kadına yönelik şiddet biçimi olması sebebiyle 2005 yılından bugüne insan ticareti konusunda çalışmıştır. Çünkü Vakıf kuruluş itibarıyla temelde kadına yönelik şiddetle mücadele amacını taşır. Bu sebeple kurulduğu günden bu yana şiddet gören kadınlara hukuki, psikolojik ve sosyal hizmet desteği sağlayan danışma merkezini aktif bir şekilde çalıştırmaktadır. Ancak böyle bir sığınak ve danışma merkezi yürüten bir Vakıf'ta farklı alanlardan çok sayıda personele ihtiyaç vardır. Çünkü şiddet veya insan ticareti mağduru kadınların ihtiyaçları yaşamsal ihtiyaçlar olduğu için sadece gönüllülerin katkısıyla olması gerektiği gibi yürütülmesi mümkün olmamaktadır (Kişisel İletişim 1).

Bu anlamda Kadın Dayanışma Vakfı gibi tabandan yükselerek ortaya çıkan hak temelli ve yaşamsal ihtiyaçlara cevap veren aktif bir STK olarak var olabilmek için dış kaynaklı fonlar (AB, BM, elçilikler, vb kaynaklı) vazgeçilmez hale gelmektedir. Çünkü yukarıda da değinildiği gibi özellikle gelişmekte olan ülkelerde devlet politik sebeplerle kendi politik gündemi ile uyumlu olmayan STK'ları desteklemek konusunda çekimser davranabilmektedir. Sığınmağın aktif olduğu dönemde Vakıf'ta çalışan psikolog ve avukatlar o dönemde aynı anda sığınmakta ücretli, danışma merkezinde ise gönüllü olarak hizmet vermişlerdir (Kişisel İletişim 1 ve 3). Böylece Vakıf, çalışan uzman personelin yarı profesyonel yarı gönüllü temelde çalışması sayesinde finansal boşluklarını kapatmaya ve riskleri bertaraf etmeye çalışmıştır. Öte taraftan bu iki alan uzmanlarda birbirini besleyici etki yapmış ve Vakıf'ta çalışan uzman personel, Türkiye'de kadına yönelik şiddetin çok geniş alanlarını kapsayan büyük bir bilgi birikimi ve deneyime sahip olmuştur. Çünkü Vakıf kadına yönelik şiddetle mücadeleyi; insan ticareti mağdurları, kadın mültecilere yönelik şiddet, kadının aile ve toplumdaki gördüğü şiddet gibi kadına yönelik şiddetin her türlüünü kapsamına alan bir çatı gibi ele almak gerektiğini düşünür (Kişisel İletişim 1).

Kadına yönelik şiddet alanında yaklaşık 25 yıllık çok kıymetli bilgi birikimi ve tecrübeye sahip olmasına ve günümüze kadar sayısız proje yürütmüş olmasına rağmen Vakıf, özellikle finansal anlamda sürdürülebilirlik sorunsalını yaşamaya devam etmektedir. Devlet finansmanı bölümünde dış fonlara bağımlı olmanın STK'ların zayıf noktaları olduğundan söz edilmişti. STK'ların fon kaynaklarını çeşitlendirmeleri ve yerel fonları artırmaya yönelik çalışmalar yapmalarının uzun vadede sürdürülebilirliği destekleyecek tek seçenek olduğundan bahsedilmişti. Peki çalışmaları çoğunlukla dış fonlar ile yürüten Vakıf bu fonların olmadığı dönemlerde çalışmalarını nasıl yürüttü veya yürütüyor?

Vakıf'ın kira geliri dışında çok ciddi bir yerel geliri olmamakla birlikte daha önceden kaynaksız kalınan dönemlerde bağış gelirlerini artırmak için birkaç kez yemekli toplanmalar ve kermesler organize edilmiştir. Ancak bu etkinlikler de tek bir sefere mahsus olduğu için sürekliliğe katkıdan çok, finansman eksikliğini giderici geçici çözümler olarak görülmüştür. Vakıf 1997-1999 yılları arası, BM Kalkınma Programı yoluyla KSSGM tarafından finanse edilen "Emek Mutfağı" adlı lokanta projesini hayata geçirmiştir. Ancak böyle bir proje için gerekli olan işletme bilgisinin farklı bir uzmanlık alanı gerektirdiği ortaya çıkmıştır ve emek mutfağı lokantası proje bitiminden sonra beklenildiği gibi Vakıf'ın mali sürdürülebilirliğine destek olabilecek bir kapasiteye ulaşmamıştır (Mülakat 3). Gerek Vakıf'ın bu tecrübelerinden yola çıkarak, gerekse dünyanın farklı yerlerdeki deneyimlerden edinilen yorumlara bakıldığında Vakıf ve diğer feminist STK'lar için sürdürülebilirlik açısından yerel fonları çeşitlendirmek ve artırmanın yollarını aramanın vazgeçilmez olduğu ortaya çıkmaktadır.

Yine de belirtmek gerekir ki Vakıf sürdürülebilirlik sıkıntısı yaşasa da temel faaliyetleri olan danışma merkezi ve politika savunuculuğunu faaliyetlerini gönüllülük temelli yürütmesi sayesinde hiçbir zaman duraksatmamış ve halen aktif bir şekilde devam ettirmektedir. Tam da burada Vakıf'a yönetim feminizmi

bağlamında tekrar bakmak gerekir. Vakıf, temel danışma ve dayanışma merkezi faaliyetinin dışında devlet kurumları ile etkileşimli bir şekilde çalışır, savunuculuk faaliyetleri yürütür, buna paralel olarak kadınların güçlenmeleri ve örgütlenmeleri için bilinç yükseltme çalışmaları ve baskı kampanyaları düzenler. Kurulduğu günden bu yana, sığınak, danışma ve dayanışma merkezine ek olarak çoğunluğu uluslararası (AB, BM, elçilikler) hibe kaynaklı projeler, toplantılar, eğitimler, atölyeler ve etkinlikler yürütmüştür. Bu çalışmalar özetle kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet konusunda devlet kurumlarını da içinde bulunduran çok geniş kitlelere eğitimler verilmesi (polis memurları, belediyeler, kadınlar, vb), insan ticareti konusunda farkındalık çalışmaları yapılması, kadına yönelik şiddet konusunda STK-yerel kurumlar arasında işbirlikler geliştirilmesi, Avrupa ve Türkiye çapında kadın da(ya)nışma merkezleri mücadele ağları oluşturulması, danışma merkezinin güçlendirilmesi, danışma merkezinde gönüllü çalışacak uzman ağları oluşturulması, çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi, engelli kadınlar konusunda farkındalık çalışmaları yürütülmesi gibi konular üzerine yoğunlaşmıştır. Görüldüğü gibi tam da yönetim feminizminin gerektirdiği üzere ve ona örnek teşkil edebilecek şekilde, kadın haklarının korunması, kadınların güçlenmesi ve eşitlik mücadelesi için Vakıf, heterarşik düzlemde kadınları ilgilendiren tüm yerel, ulusal, uluslararası taraf, birey, grup ve kurumlar ile işbirliği içinde çalışır ve bu işbirliğine paralel olarak aynı amaçlara yönelik aktivizm çalışmalarını devam ettirerek gücünü aldığı tabanına bağlı kalır.

Vakıf yürüttüğü politika savuncululuğu ve toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma çalışmaları ile kadın dilini yaygınlaştırmaya da katkıda bulunmaktadır. İnsan ticareti Avrupa Konseyi Sözleşmesi onaylanma sürecinde Dış İşleri Bakanlığı'nın yürüttüğü ve kavramların tartışıldığı çalışmaya katılan Vakıf İngilizce'deki *honour* kelimesinin karşılığı olarak namus, şeref kelimeleri yerine onur kelimesini; transit veya kaynak ülke yerine mağdur edildiği ülke, mağdurun geldiği ülke gibi kavramları önermiştir (Mülakat 4).

Vakıf ayrıca CEDAW (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) kapsamında oluşturulan Türkiye gölge raporlarının hazırlanma sürecine katılmaktadır ve Avrupa Kadın Lobisi Türkiye koordinasyonu; Avrupa Şiddete Karşı Kadınlar Ağı (WAVE); Kadın Sığınakları ve Da(ya)nışma Merkezleri Kurultayı; Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün yürüttüğü Kadına Yönelik Şiddeti İzleme Kurulu gibi birçok ulusal ve uluslararası mücadele ağı ve örgütün de bir parçasıdır. Vakıf sahip olduğu bilgi birikimi ve deneyim ile İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğü ve KSSGM gibi devlet kurumlarına danışmanlık da yapmıştır. (<https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/dosyalar/KADIN-DAYANI%C5%9EMA-VAKFI-BRO%C5%9E%C3%9CR-2015.pdf>).

Yönetişim feminizminin bir yönünü de uluslararası hukuk oluşturmaktadır. Feminist uluslararası insancıl hukuk aktivizmi olarak bahsedilebilecek yönetim feminizmi kapsamında ulusal ve uluslararası hukuk arasındaki ilişkinin çift yönlü olduğuna değinilmiştir. Vakıf hem uluslararası sözleşmeleri takip ederek ulusal hukuk ve uygulamalarda baskı mekanizmaları oluşturmakta hem de uluslararası raporlara girdi sağlayarak uluslararası hukuku etkileyecek yönde çalışmalar yürütmektedir.

Sonuç

Vakıf feminist bir STK olarak yönetim feminizmi modeline örnek gösterilebilecek stratejiler uygulamaktadır. Bir yandan ulusal ve uluslararası resmi kurumlar ile olan yatay örgütlenme temelindeki ilişkileri (devlet kurumlarına danışmanlık, eğitim verme ve ilkelerinden vazgeçmeden resmi fonları kullanma), savunuculuk çalışmaları; diğer taraftan bilinç yükseltme çalışmaları, baskı kampanyaları, gönüllü ağları oluşturma, kadınları güçlendirme ve örgütlenme çalışmaları olmak üzere çok yönlü stratejiler izlemektedir. Amaçlarına ulaşmak için ulusal ve uluslararası birçok mücadele ağı ve çeşitli kurumların karar ve yönlendirme mekanizmalarında görev almaktadır. Gerektiğinde ulusal hukuku; uluslararası hukuk mekanizmaları çerçevesinde yeniden düşünmekte ve yasalılaştırma çalışmaları ile feminist aktivizmden yasal feminist aktivizme geçiş yapmaktadır. Yönetişim feminizmine örnek olarak gösterilebilecek olan stratejileri kapsamında hem Vakıf'ın, hem Vakıf'ın işbirliği içinde olduğu tarafların, en önemlisi de kadınların büyük kazanımları olmaktadır. Yine bu strateji kapsamında Vakıf meydana gelebilecek tüm riskleri gerektiğinde bertaraf edebilmekte, kimi zaman ise bu riskleri fırsata dönüştürebilmektedir.

Vakıf amaçlarına ulaşmak için ulusal ve uluslararası dış kaynaklardan çokça hatta mecburi bir şekilde yararlanmaktadır. Ancak bu mecburiyet hiçbir zaman Vakıf'ın kurulduğu günkü temel ilkelerinden vazgeçmesine yol açmamıştır. Tam tersine Vakıf dış kaynakları tam da savunuculuk temelli amaç ve ilkeleri doğrultusunda kullanmış, bu ilkelerden vazgeçmesini gerektirecek proje veya çalışmalarda yer almamıştır.

Feminist politika günümüzde tek yönlü işleyen gücün söz konusu olduğu klasik yönetim ve politika anlayışının ötesine geçmeyi gerektirmektedir. Feminist STK'lar yönetim feminizmi gibi birden fazla politikayı aynı anda yürütmeyi öngören bir model benimsediklerinde, toplumun hem mikro hem de makro alanlarında feminist düşüncüyü yaygınlaştırma ve uygulama fırsatı bulabilirler. Yönetişim feminizmi stratejisini uygularken feminist STK'lar, devlet veya diğer resmi kurumlara olan finansal bağılıkların getirdiği riskleri bertaraf etme veya iyi değerlendirerek fırsata dönüştürme şanslarına sahiplerdir. İyi yürütülen bir politika ve demokratik katılım ile aynı zamanda tabanından uzaklaşmayarak ve kuruluş ilkelerinden ödün vermeden uzun vadede kadınların birçok alanda güçlenmesine katkıda bulunabilirler. Sonuç olarak yönetim feminizmi feminist kurumlar açısından feminist politikayı yürütmeye etkili bir stratejidir.

Kaynakça

- Alcantara C. Hewilt, "Uses and Abuses of the Concept of Governance", *International Social Science Journal*, No:55 (March 1998), 105-113.
- Ali Suki, *Global Feminist Politics*, (London: Routledge, 2000).
- Arın Canan, "Mor Çatı'nın Kuruluş Öyküsü", *Evdeki Terör Kadına Yönelik Şiddet*, (Mor Çatı Yayınları, İstanbul, 1996), 145- 151.
- Bayrakçeken-Tüzel Gökçe ve Gediz Gelegen Didem, Evim, Güzel Evim: Bir Sığınmaevinde Feminist Yapı Çözümü, *Fe Dergi 2*, no:1, (2010):43-57.
- Bernal Victoria ve Grewal Inderpal (ed.), *Theorising NGOs: Feminist Struggles, States and Neoliberalism*, (Durham, NC: Duke University Press, 2014).
- Brooks Rosa Ehrenreich, "Feminism and International Law: An Opportunity for Transformation", *Yale Journal of Law and Feminism*, no:14, (2002): 345-361.
- Catharine MacKinnon, *Toward a Feminist Theory of the State*, 237-249 (Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1989).
- Clark John, "The State, Popular Participation, and the Voluntary Sector", *World Development 23*, No: 4 (1995): 593-601.
- Cerny, Philip G. 'International finance and the erosion of state policy capacity', Philip Gummert (ed.) *Globalization and Public Policy*, (Cheltenham: Edward Elgar, 1996).
- Cespedes-Baez Lina M., Far Beyond What Is Measured: Governance Feminism and Indicators in Colombia, 25 *International Law, Revista Colombiana de Derecho Internacional*, 311-374 (2014).
- Edwards Michael ve Hulme David, "Too Close for Comfort? The Impact of Official Aid on Non Governmental Organizations", *World Development 24*, no: 6 (1996): 961-973.
- Fanington, John ve Lewis David, (Ed.), *NGOs and the State in Asia: Rethinking roles in Sustainable Agricultural Development* (London: Routledge, 1993).
- Findlay Tammy, *Femocratic Administration, Gender, Governance, and Democracy in Ontario*, (Buffalo: University of Toronto Press, 2015).
- Fowler, Alan, "Distant obligations: Speculations on NGO funding and the global market," *Review of African Political Economy*, no. 55 (1992): 9-29.

- Gaudin, Jean Pierre, Modern Governance, Yesterday and Today: Some Clarifications to be Gained from French Government Policies”, *International Social Science Journal*, no:155 (March 1998), 47-55.
- Halley Janet et. al. “From the International to the Local in Feminist Legal Responses to Rape, Prostitution/ Sex Work, And Sex Trafficking: Four Studies in Contemporary Governance Feminism” *Harvard Journal of Law and Gender* 29, no:2 (2006): 335-423.
- Hanmer Jalna, ‘Violence and the social control of women’, Gary Littlejohn, Barry Smart, John Wakeford and Nira Yuval-Davis (ed) *Power and the State*, (London: Croom Helm, 1978).
- Hulme, David, “Social development research and the third sector: NGOs as users and subjects of social enquiry,” *Rethinking Social Development: Theory, Research and Practice*, ed. David Booth, (London: Longman,1994).
- Işık Nazik, 1990’larda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Hareketi İçinde Oluşmuş Bazı Gözlemler ve Düşünceler”, *90’larda Türkiye’de Feminizm*, der: Aksu Bora, Asena Günel, (İletişim Yayınları, İstanbul, 2007), 41-72.
- Kadın Dayanışma Vakfı, *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Alanında Belediye-Kadın Kuruluşu İşbirliği: Deneyimler, Sorunlar, Çözümler Atölyesi*, (Kardelen Ofset, Ankara, 2003).
- Kadın Dayanışma Vakfı, *Kadın Danışma Merkezleri Ağı ve Kadına Yönelik Şiddet Veritabanı Oluşturma Projesi*, (Dumat Baskı, Ankara, 2007).
- Kotiswaran Prabha, *Governance Feminism in the PostColony: India’s Rape Law Reforms of 2013*, (King’s College London Dickson Poon School of Law Legal Studies Research Paper Series: Paper No. 2016-39).
- Lang Sabine, “The NGO-ization of Feminism”, *Global Feminisms Since 1945*, Bonnie G. Smith (ed.), (London: Routledge, 2000).
- Lehmann, David, *Democracy and Development in Latin America: Economics, Politics and Religion in the Post-WarPeriod* (Cambridge: Polity Press. 1990).
- Merrien, François-Xavier, “Governance and Modern Welfare States”, *International Social Science Journal*, No:155 (March 1998), 57-67.
- Millett, Kate, *Cinsel Politika*, (İstanbul: Payel Yayınevi, 2011)
- Moghadam, Valentine M. (ed.) (2000) ‘Transnational feminist networks: collective action in an era of globalization’, *International Sociology* 15(1): 57–85.
- Outshoorn Joyce ve Kantola Johanna, *Changing State Feminism* (New York: Palgrave Macmillan, 2007).
- Sharma, K.L., “Hint Devleti ve STÖ’ler: Bazı Düşünceler”, *Sivil Toplum Örgütleri Neoliberalizmin Araçları mı, Halka Dayalı Alternatifler mi?* çev. Işık Ergüden, (Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi WALD Yayını, Demokrasi Kitaplığı Açılımlar Dizisi: 2, İstanbul, 2001), 140-154.
- Smith, Bonnie G., *Global Feminisms Since 1945*, (London: Routledge, 2000).
- Smith, Brian, *More than Altruism: the Politics of Private Foreign Aid* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1990).

Sobacı Mehmet Zahid, “Yönetişim Kavramı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeler”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, no:5, (2007): 219-235.

Şahin Mehmet, Uysal Özge, “Sivil Toplum Kuruluşlarının Devlet Finansmanı Üzerine Bir Tartışma”, *Maliye Dergisi* 153, Temmuz-Aralık (2007): 1-13.

Tandon, Rajesh, *NGO Government Relations: A Source of Life or a Kiss of Death* (New Delhi: Society for Participatory Research in Asia, 1991).

Van der Heijden, Hendrik, “The reconciliation of NGO autonomy and operational effectiveness with accountability to donors,” *World Development*, no: 15 ek (1987):103-112.

Walby Sylvia, “Feminism in a Global Era”, *Economy and Society* 31, no:4, (November 2002): 533-557

Yüksel Mehmet, “Yönetişim (Governance) Kavramı Üzerine”, *Ankara Barosu Dergisi*, no:3 (2000): 145-160.

İnternet kaynakları

<https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/> ulaşım tarihi, 23.02.2017

<https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/ilkeler> ulaşım tarihi: 24.02.2017

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168063093c> ulaşım tarihi: 24.02.2017

<http://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking> ulaşım tarihi: 24.02.2017

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680492857> ulaşım tarihi, 27.03.2017

Görüşme ve mülakatlar

Mülakat 1: Vakıf eski çalışanı, gönüllüsü ve üyesi ile 04.04.2017 tarihinde yapılan mülakat,
Mülakat 2: Vakıf üyesi ve çalışanı ile 25.03.2017 tarihinde yapılan mülakat.
Mülakat 3: Vakıf gönüllüsü ve üyesi ile 11.03.2017 tarihinde yapılan mülakat.
Mülakat 4: Vakıf gönüllüsü ile 04.04.2017 tarihinde yapılan mülakat.
Mülakat 5: Vakıf eski çalışanı ve gönüllüsü ile yapılan mülakat

Kişisel İletişim, grup tartışması ve telefon konuşmaları

Kişisel iletişim 1: Vakıf üyesi ve gönüllüsü ile 08.12.2016 tarihinde yapılan görüşme
Kişisel iletişim 2: Eski Vakıf çalışanı ve Vakıf üyesi ile 04.04.2017 tarihinde yapılan görüşme
Kişisel iletişim 3: Vakıf çalışanı ve üyesi ile çeşitli tarihlerde yapılan görüşmeler.
Kişisel İletişim 4: Vakıf üyesi ile çeşitli tariherde yapılan görüşmeler.